POTOPA

Napsal: HENRYK SIENKIEWICZ. Velký historický román

— Milostivý pane! odpovídal na to Zágloba — ne pohrdám dostojníkům švédským, ale přátelství ke mně chtěl pan Czarnjecki ukázati, neboť zajatý je můj se střenec, a já jsem pana Czarnjeckého radou.

— Věru — řekl král smeje se. Neměl bych tuhle zajatce pouštěti, neboť proti mně stíhával, leda že by se za mne benefiencí sklíbu svého odřekl:

Obrátil se k Rochovi, stojícímu před chatlou, pokynul mu rukou a řekl:

— Pojďte blíže, osliku!

Roch se přiblížil a několik kroků a stanul vzpřímen.

— Sádovský — řekl král — zeptejte se ho, zanechá li mne, jestli ho pustím.

Sádovský opakoval královu otázku.

— Není možná! zvolal Roch.

Král porozuměl bez tlumočníka zatleskal a rychle zamžikal očima.

— Nu tak! Nu tak! Jak ho máme pustit. Dvanáctí ježdením kek zakroutil, a mně třináctému slibuje. Dobrá! Dobrá! Zalíbil se mi ten šlechtic. Je on také radou pana Czarnieckého? V tom případě ještě rychleji bych ho pustil.

— Drž hubu, chlapec! zahučel Zágloba.

— Dosti kratochvíle! — řekl náhle Karel Gustav. Vezměte ho a mějte o jeden důkaz mé mírnosti více. Odpustit mohu jako pán tohoto království, když tomu chce mé vůle a milostivost — ale v úmluvy se spiklenci vcházeti nechci.

Král svraštil brvy a úsměv zmizel mu s obličeje.

— Kdo proti mně ruku vztáhne, ten je buřičem, neboť já jsem zde pravým pánem. Z milosrdenství nad vámi jsem dosud netrestal, jak se totiž náleží, a čekal jsem vzpamatování; přijde však čas, že milosrdenství vyčerpáno bude, a čas trestu nadejde. Pro vaši svévoli a nestálost země tato je v plamenech, pro vaši vérolomnost krev je prolévána. Leč pravím vám: míjejí poslední dny . . . nechcete poslechnouti napomenutí, nechcete býti poslušni zákonu, poslechněte meč a šibenici.

A blyskavice počaly sršeti z Karlových očí; Zágloba hleděl na něho chvíli udiven, nemoha pochopiti, odkud se vzala náhlá ta bouře po pohodě, konečně vzkypělo v něm srdce i pokloniv se řekl jen:

— Děkujeme vaší královské milosti.

Potom odešel, a za ním Kmitic, Volodyjovski i Roch Kovalski.

— Rochu! Chtěl jsem ti dát přes hubu nebo padesát na koberci, ale už ti odpouštím za to, že jsi se pošlechtieku postavil a dále stíhati sliboval. Dej mi hubičku, mám z tebe radost! — řekl Zágloba.

— Jen když jste rád! odpověděl Roch.

— Šibenici a meč! A mně to říci do očí, řekl Zágloba opět po chvíli. Máte ochranu! Vlk také tak berana ve vlastních střevech ochraňuje . . . .

IX.

Uplynulo několik dnů. Král seděl stále ve vidlích, jež tvoří řeky, i poslaly posly na všechny strany do pevností a velitelstev ve směru ku Krakovu i k Varšavě s rozkazy, aby mu všichni ku pomoci přispěli. Dostalo se mu po Visle také spíže, pokud bylo možná, ale nedostatečné. Když mi nulo 10 dnů, počal v táboře švédském již jísti koně, a krále i generálů zmocňovalo se zoufalství při pomyšlení, co se stane, až bude jízda koní zbavena, a až děl děl nebude co zapřahovat.

Celý kraj tak vzplanul vojnou, jako by byl smolou polit a zapálen. Odevšad docházely zprávy nepotěšitelné. Menší velitelství, menší posádky nemohly pospíšiti na pomoc, neboť se neodvažovaly vystoupiti z měst a z městeček.

Nyní byli již všichni přesvědčeni, že ne-li za týden, tedy za měsíc, ne-li za měsíc, tedy za dva ony vidle řícní, ve kterých stál Karel Gustav s hlavní armádou švédskou, se změní v jedinou velkou mohylu ku slávě národa a k naučení pro ty, kdo by Republiku napadnouti chtěli. Předvídán již konec vojny a nejedni už říkali, že Karlu Gustavovi jediná záchrana zbývá: vykoupiti se a odevzdati Republice kus území švédského.

Leč náhle zlepšil se ostuda Karla Gustava i Švédův.

Dne 20. března nadešel se Marlburg, už dosud osamělý Stenbokem oblehaný. Silná a statečná jeho armáda neměla nyní nic na práci i mohla pospíšiti králi na pomoc.

Se strany druhé markrabě badenský, skončiv verbování, s novým ještě vojskem hnul se také ve směru k řečným vidlím.

Oba postupovali ku předu, drtíce menší houfy povstalecké, ničíce, páliče a vražděce. Cestou sbírali posádky švédské a menší veltelstva i rostli, jako řeka tím víc roste, čím více přítoků přijímá.

Zprávy o pádu Malberga a o Steinbokově armádě i o pochodu markraběte badenského došly velmu brzo do tábora polského a zarmoutily velice srdce polská.

Steinbok byl ještě daleko, ale markrabě badenský, bera se spěšnými pochody ku předu, mohl bezo dražiti na místo a změnit celý stav věcí pod Sandoměří.

Vůdcové polští sešli se tudíž ku poradě, ve které měli účastenství pan Czarniecki, pan hetman litevský krajčí, pan Vitovski, starý, zkušený bojovník, a pan Lubomirski, kterému od některého času bylo nevoluo v krajině nad Visłou. Na tí poradě bylo ustanoveno, že pan Sapieha s litevským vojskem zůstane, aby střežil Karla Gustava, aby se nevymknul, že pan Czarnieeki pujde v ústrety markraběti badenskému, utká se s ním, a popřejeli mu Bůh vítězství, že bude krále oddělati.

Rozkazy byly ihned vydány. Následujícího dne ozvaly se trubky, pochod nastoupen co možná tiše.

Czarnieeki vyjel ku předu i zřídiv prapory k pochodu, sám koně trochu zdržel a pouštěl je kolem sebe, aby je dobre mohl přehlédnouti. Kůň pod ním se točil a hlavou kýval, jako by chtěl vítati přicházející pluky, a v kastelánovi samulo srdce. Měl krásnou podívanou. Kam okem dohlédl, měl před sebou vlnu přísných tváří vojenských a nad nimi ještě vlnu šavlí a hrotů, jež se mihotala a blýštila v ranním slunci.

— S Bohem! Pro vítězství! zvolal konečně.

— S Bohem! Pobijeme! odpovídaly mu mohutné hlasy. Křik přeletěl všemi prapory jako dunění letí mračny. Czarnieeki vzepjal koně, aby dohonil prapor landanský, napřed jedoucí.

A spěchali ku předu.

Spěchali nikoli jako lidé, ale jako hejno ptáků dravých, kteří z daleka větříce boj, letí s větrem o závod. Nikdo ani mezi Tatary ve stepi nikdy neslyšel o takovém pochodu, vojáci spali v sedle, jedli i pili neslézajíce, koně krmeni z ruky. Řeky, bory, vesnice i města zůstávaly s nimi.

Sotva ve vesnicích lid selský vypadl z chalup, aby se na vojsko podíval, mizelo již ono v oblacích prachu. Jeli ve dne v noci, odpočívajíce jenom tolik, aby koně nezničili.

Konečně pod Kožéniecmi vpadli na osm praporů švédských, velených Torneskildem. Landanský prapor jedoucí napřed, první zahlédl nepřítele a neohlédnuv se ani, tryskem se vrhnul na něho. Za ním šly pluky Šandarovského, Vonsoviče a Stapkovského.

Švédové domnívajíce se, že mají co činiti s pouhými partami, vrhli jim v otevřeném poli a za dvě hodiny nezůstala z nich živá duše, která by mohla k markraběti dojeti a vykřiknouti, že Czarnieeki jede. Oněch osm praporů bylo přímo rozneseno na šavlích, ani jeden svědek porážky na živu nebyl zůstaven. Potom rychle jeli k Magnuševu, neboť špehové jim oznámili, že markrabě badenský s celým vojskem ve Vartě se nachází.

Pan Volodyjovski na noc byl vysílán s hlídkou, aby oznámil, jak je vojsko rozloženo a v jaké je síle.

Pan Zágloba na výpravu tu velice nařikal, neboť ani přeslavný Višňovecki nikdy takové východy nepodnikal, mrzel se starý šlechtic, ale přes to přece radíti chtěl jíti s Volodyjovským, než by šli vojsku zůstal.

Co se děje, pane Michale! Proč jsme zastavili?

Je vidět Varku — řekl Volodyjovski. Hle kostelní věž se leskne v měsíci.

A Magnuševy jsme již minuli.

Magnuševy zůstal v pravo. Divno je mi, že na bondarském rybníce není ani švédské hlídky. Pojeďme do houští a postojíme; možno, že se nám dostane nějaké zprávy.

To řka dovedl pan Michal oddíl do houštiny, rozestavil ho po obou stranách cesty po dálce asi sta kroků, poruče svým lidem, aby tiše stáli a koním uzdy krátce drželi, aby některý nezařičel.

— Počkejte! řekl. Poslechnuto co se za rekun děje, a možná, že také něco uvidíme.

Stanuli tedy, leč dlouhý čas nebylo slyšeti ničeho kromě slavíků, kteří se vzpívati mohli v blízké olšině. Unavení vojáci počali se kývati v sedlech, pan Zágloba položil se koni na šíji a z hluboka usnul, mno i koně podřímovali. Minula hodina. Konečně vzvěřený sluch pana Volodyjovského zaslechl jako by koňský krok po tvrdé půdě.

Ticho! řekl vojákum.

Sám vystoupil z houštiny a pohlédl na cestu. Cesta bezala se měsíčním světlem jako stříbrná stuha, ale nebylo na ní ničeho viděti, zvuk koňského kroku se však šířil.

— Jdou zde a kříčí! řekl Volodyjovski.

Všichni přitáhli koně ještě pevněji. Každý tajil dech, nebylo zvěcího slyšeti, kromě tlukotu srdíček v dálce.

V tu chvíli zajevil se na cestě švédský oddíl zdaleka z tmoty jezdců. Jeli zvolna a ostražitě, nikoli v řadě, ale rozvleklým pruhem. Vjeli bezorati spolu, je-li rozpoznávali tedy nic nájezdu posílala také na teplé dcsse vojenské. Jeli nemajíce zádného podezření, tak blízko kolem pana Michala, jenž stál opodál tiché, že mohl zvětřiti zápach kouře, a dýmu tabáku, který jezdci kouřili.

Konečně zmizeli na záhybu cesty. Volodyjovski čekal ještě dlouho, až dusot v dáli zanikal; pak teprve sjel k oddílu a řekl pánům Skřetuským:

— Pozenete je teď jako hosty do tábora pana Czarnieckého. Žádný z nich nesmí nám ujíti, aby zprávy o nás podati nemohl.

I vedl oddíl svůj rychleji, avšak nikoli příliš rychle. Vjeli do hustého lesa, jeh tmou, Krcma byla nedaleko. Přibližovše se k ní, šli co nejha nejtmo mlmo, aby Švédy příliš brzo nevyplašili.

Když se přiblížili na dostřel, zaslechli hovor a krik.

— Jsou zde a kříčí! řekl Volodyjovski.

Švédové se skotačili a křičeli zastavili, hledajíce nejspíše zivou duši, od které by se mohli dovědeti něčeho o vojsku polském. Leč krčma byla prázdna. Jedni pohledávali stavení, jiní hledali v stájích, chlévech, jiní zvědavě snopky ve střeše. Polovina jela na dvoří, držíc koně těm, kteří hledali.

Oddíl Volodyjovského přiblížil se na sto kroků, počal tatarskym polokruhem obklopovati krčmu. Švédové stojící na nádvoří slyšeli dobře a konečně zahlédli i koně a lidi, leč jelikož byla v lese tma nemohli poznati, jaké je to vojsko, a nevolali na poplach, ani na mysl si nepřipouštějíce, že by z té strany mohl přijíti jiný oddíl než švédský. Teprve to objíždění je znepokojilo. Ozvalo se hurra volání těch, kteří byli ve stavení.

Náhle rozlehl se kolem krutý křik: Alla! a několik výstřelo zahouklo. Ve chvíli jako by ze země vyrostl, byl tu houf vojáků polských. Nastal šum, zmatek, třesk zbraní, ozývaly se výkřiky, kletby, leč vše to netrvalo jen, co by se dva otěžníci pomodlil.

Potom zůstalo na prostranství před krčmou několik tel lidských a koňských, a oddíl Volodyjovského jel dále, vezu s sebou pětadvacet zajatců.

Jeli nyní tryskem, pokáněnjíce pochvami savli koně švédských zajatců a skoro za svítání dojeli do Magnuševa. V táboře Czarnieckého nikdo nespal; všichni byli připraveni. Sám kastelán vyšel hlídce v ústrety opírajíc se o hůl, vyhublý a bledý nevyspáním.

— Co je? zeptal se Volodyjovského. Máte mnoho zpráv?

— Máme pětadvacet zajatců.

— A mnoho-li jich ušlo.

— Nee ranitus eladis. Všichni jsou vzati.

— Vás poslat tiehu do pekla, vojáčku! Teď je přímotíme k řeči. Sám bezím se vyptávat.

To řka, obrátil se kastelán na místě a zdelujezeje řekl:

A hned'te připravem, neboť je možno, že bez meškání vyrazíme na nepřítele.

— Jak to! řekl Zágloba.

Ticho, pane! odpovídel Volodyjovski.

Švédové bez mučení v okamžiku povídali, co jim bylo známo o zbroji síle markraběte badenského, o množství děl, pěchoty a jízdy. Pan kastelán se zamyslil, neboť se dověděl, že armáda nepřátelská je ovšem nově sebraná, ale ze záleží vesměs ze starých vojáků, kteří v Bůh ví kolika vojnách účastenství měli. Bylo mezi nimi mnoho Němců, zvyklý oddíl francouzský, velká armáda převyšovala o několik set hlav počet vojska polského. Leč také se ukázalo z odpovědi zajatců, že markrabě ani nepřipouštěl, že by vojsko polské s Czarnieckým mohlo být tak blízko, a věril, že Polaci celou svou silou oblehají krále pod Sandoměří.

Sotva to kastelán zaslechl, vzchopil se na místě a zvolal na dvorana svého:

Vitovski, dej troubit, aby všichni na koně sedlali.

O půl hodiny později dalo se vojsko na pochod a šlo za jarolínem přes lesy a pole rosou pokryté. Konečně ukázala se Varka, leč je rečtěno spáleniště Varky, neboť místo před šesti lety shořelo téměř nadobro.

Vojska Czarnieckého sta pro o širokém planině i nemohla se před švédským zrakem dlouho ukrývat. Zahlédli je, ale markrabě se domníval, že to jsou rozmanité „party,“ které sebrány ve větší množství, chtějí popásti tábor.

Teprve když se stále nové pluky, tryskem jedoucí, ukazovaly, nastal hořečný ruch ve švédském táboře. S pole bylo viděti menší oddíly jízdy a jednotlivé dlustojníky jedoucí mezi pluky. Pěstná pěchota švédská počala se rojiti na rovině, pluky zřizovaly se jeden za druhým, jako krásná hejna ptací. Nad hlavami zvedaly se jim čtyruhelníky silných kopí, jimiž se pěšáci chránili před útokem jízdy. Konečně bylo viděti davy švédské, obrněné jízdy, jež pádila na obě křídla, obracela a vyvázena na rychlo děla. Všecky přípravy, celý ten ruch bylo viděti jako na dlani, neboť vzešlo slunce jasné, nádherné a osvítilo celou krajinu.

Pilice dělila obě vojska.

Na švédském břehu ozvaly se trouby, kotle, i kriky vojáků, kteří se rychle, sec jim dech stačil, k obraně chystali, a pan Czarnieeki dal troubiti a postupoval k řece.

Rozjel se k praporu Vonsovičovu, který byl nejblíže a řekl:

Starý vojáku! vykřikoval jed' k mostu, tam slezte s koní, a chopte se mušket, ať se na tobě celá síla obrátí. Veď ku prvním!

Vonsovič jenom zčervenal, neboť ta rozmrzela mu tvář, mavnuv vudcovským odznakem. Ladě jeho se dali do kriku a letěli za ním jako mrak prachu, větrem hnaný.

Když dojeli asi na tři sta kroků k mostu, uvolnili v běhu a dvě třetiny koskočily se sedel a utíkaly k mostu.

Švédové postoupili s druhé strany a brzo zahráty muškety, z počátku volnéji a později rychle, jako by tisíc cepů nepravidelně dopadalo na mlat, byvši se rozložil po řece. Křik polučujících se rozlehal na obou březích. Pozornost obou vojsk upjata byla na most, který byl dřevěný, úzký a proto nesnadno k dobytí, lehce obranitelný. Jen po něm bylo možno ke Švédům se dostati.

Za čtvrt hodiny poslal pan Czarnieeki dragouny pana Lubomirského na pomoc Vonsovičovi.

Leč Švédové počali už i z dél střílet na druhém břehu. Stále dovážena nová děla, koule lítaly mezi hlavami Vonsovičových dragounů a padaly na louku a ryly zemi, metajíce na válčící dřny i hlíny.

Markrabí badenský, stoje pod lesem za armádou pohlížel dalekohledem na bitvu. Čas od času od-

DRA. PETRA
HOBOKO
je všeobecně uznaná záležitost. Vyznačuje se lišící od všech jiných léků, které může míti své nápodobeniny, nemá však žádné náhražky.
Čistí krev — Podporuje trávení
Pravidluje střeva — Působí na játra
Působí na ledviny — Utišuje činí soustavu
Živí, posiluje a osvěžuje.
Zkrátka je to rostlinný lék v každém ohledu snadno a spolehlivě se uchovávati v každé domácnosti. Může být dostati v lékárnách, nebo dostává se přímo okem zvláštní podmínek. Nevyčkejte o žádném jiném, nejprve jeho užitím vyzkoušejte a majitelům.
DR. PETER FAHRNEY & SONS CO.,
19-25 So. Hoyne Ave., CHICAGO, ILL.

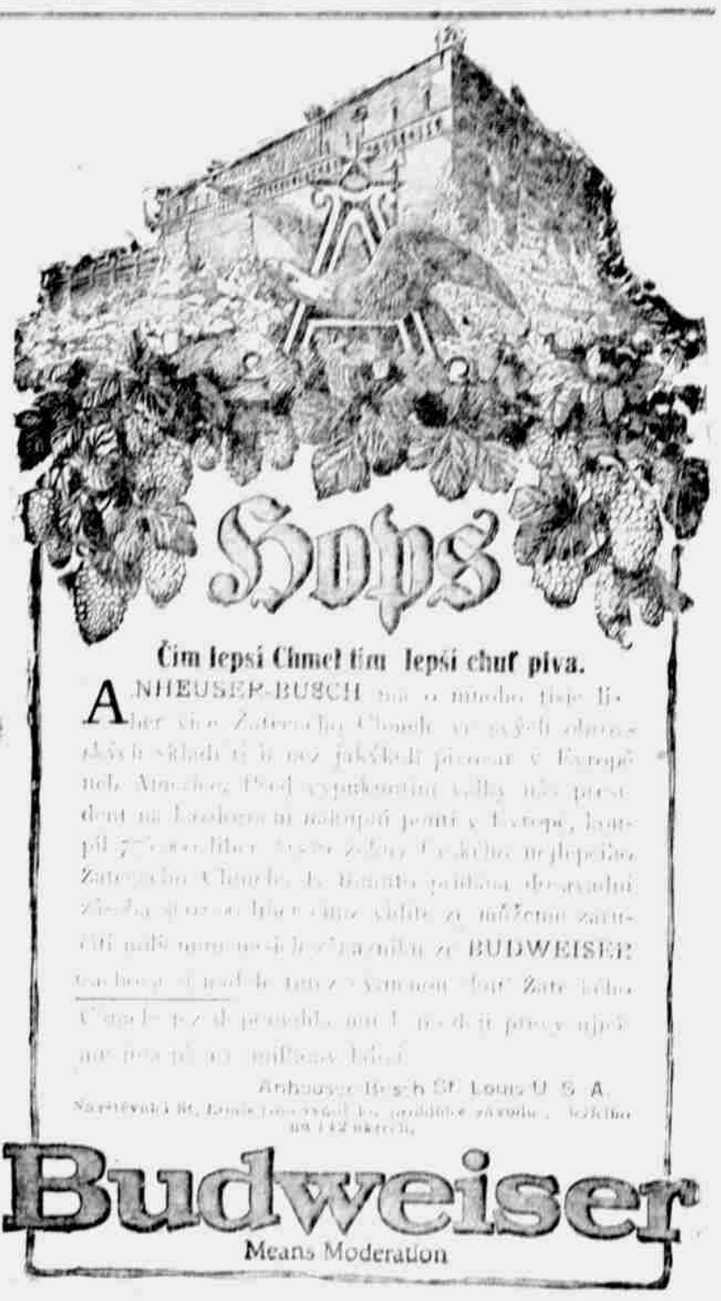

20 Velmidobrá centů libra KÁVA
SOKOL & CO.
JOHN A. SOKOL, PŘEDSEDA.
607 E. East South Water St. CHICAGO, ILLINOIS.

— Get rid of dandruff —
it makes the scalp itch and the hair fall out. *Be wise* about your hair, cultivate it, like the women in Paris do. They regularly use
ED. PINAUD'S EAU DE QUININE
the wonderful French Hair Tonic. Try it for yourself. Note its exquisite quality and fragrance. Aristocratic men and women the world over use and endorse this famous preparation. It keeps the scalp clean and white and preserves the youthful brilliancy of the hair.
Buy a 50c bottle from your dealer—or send 10c to our American Offices for a testing bottle. Above all things don't neglect your hair.
PARFUMERIE ED. PINAUD, Dept. M ED. PINAUD Bldg., New York